

Česká zemědělská univerzita v Praze
Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů
Katedra obecné zootechniky a etologie

**Selekční kritéria pro štěňata NO s ohledem na dosažení kategorie při
přezkušování služebních psů v dospělosti**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Svobodová Ivona Ph.D.

Autor práce: Magdalena Churavá

2010

..

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Selekční kritéria pro štěňata NO s ohledem na dosažení kategorie při přezkušování služebních psů v dospělosti“ zpracovala samostatně s přispěním vedoucí bakalářské práce a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v přiložené bibliografii.

V Praze dne 8. 4. 2010

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala vedoucí práce Ing. Ivoně Svobodové Ph.D. za odborné vedení a rady, dále Bc. Pavlu Vápeníkovi a Bc. Romanu Končelovi za poskytnuté informace.

Souhrn

Tato bakalářská práce se věnuje hodnocení povahy štěňat a psů. Zaměřuje se především na testování štěňat za účelem selekce vhodné povahy pro pracovní využití ať už jako služební psy u policie, vodící psy nebo i jiné užití. Formou literárního přehledu je zde shrnuta řada testování a pokusů prováděná za účelem hodnocení povahového typu a seřazení charakteristických rysů psa do určité škály. Pozornost je věnována temperamentu psa, jeho psychickému stavu a reakcím při testovacích úkolech. V neposlední řadě se zde zmiňuje o zkoumání inteligence psa a schopnostech jak řeší určité problémy a situace nebo jak se přizpůsobuje či spolupracuje s člověkem.

Dále je zde kapitola o vyšší nervové činnosti štěněte, jenž souvisí s povahou psa a s následným výběrem pro určité jeho využití. Také jak je důležitý vhodný výcvik, který je přizpůsoben právě povaze a schopnostem psa. Určení temperamentu, vlastností a určitého charakteru psa je velice prospěšné pro individuální zacházení se psem při kynologickém výcviku.

Zmiňuje se zde o okolnostech, které ovlivňují povahu štěněte, ať už to je genetický vliv či vliv prostředí zejména v jeho raném vývoji.

Cílem práce bylo také posouzení predikčních hodnot testů. Zhodnocení selekčních kritérií pro štěňata německých ovčáků s ohledem na dosažení kategorie (zkoušky) při dalším přezkušování služebních psů v dospělosti. Z hodnot jenž byly po řadu let sesbírány v chovných policie ČR v Prackovicích nad Labem a Domažlicích. Lze vyvodit, že testování štěňat a to především v 7. týdnu věku může pomoci při výběru vhodného psa pro práci u policie. Tyto testy se stále vyvíjejí a je snaha zlepšit jejich využitelnost. Jako například sloučení faktorů při testacích z 10 disciplín na tři základní. Výběrové ukazatele představují to, jak štěně projevuje zájem o předměty, neznámé osoby, jak se chová v novém prostředí a jestli se nebojí hlasitých zvuků. Kromě toho náhled na vývoj v těchto testacích a počty zde odchovaných štěňat v posledních letech.

Klíčová slova: štěně, testování, povaha, chování, výcvik

Summary

This bachelor thesis deals with evaluation of the nature of puppies and dogs. It focuses primarily on testing puppies for determining an appropriate character for the use of working as a police service dogs, guide dogs or other uses. The work is written as a literature research. Here are summary of many behavior tests and experiments conducted to assess the type and sort of dog's characteristic behavior to some scale. Attention paid to dog temperament, his mental state and reactions in the test tasks. Finally, here is mentioned examination of dog's intelligence and ability to work out some specific problems and situations and also how they can adapt or cooperate with humans.

In addition there is chapter about puppy's higher nervous system which is related to the temper of dog and after that it's connected with selecting for a specified use. Appropriate training according dog's nature is very important and useful as well. Especially during special targeted training.

There is also noted about the character of the puppy could be influence by genetic effect or environment, especially during his early development

The aim of the study was also dog's examining by behavioral tests as a predictive value. Necessary criteria of selection for German Shepherd puppies as service dogs. Assess usefulness of selection tests with the view of dog skills and behavior in adulthood. Finding how important tests really are. If puppy tests in 7th weeks of age can help in selecting a suitable dog to hard work with the police. Values were collected for many years in police breeding station in Prackovice nad Labem and Domažlice. Tests still develop and hopefully it could help the theory and make classification more common and useful. For example there is idea to make test more obvious- from 10 disciplines to 3 basic and most important factors. Selective indicators represent: puppy shows interest in objects-ball, unknown person, behavior in a new place and reaction of loud noises. In addition, developments in testing and number of bred dogs in recent years.

Key words: puppy, testing, temper, behavior, training

Obsah

1. Úvod	1
1.1 Cíl práce.....	3
2. Literární přehled	4
2.1. Povaha psa	4
2.2. Německý ovčák a jeho povahové vlohly	5
2.3. Inteligence psa	6
2.4. Vývoj vyšší nervové činnosti štěněte.....	7
2.5. Testování psů	8
2.6. Testování štěňat	11
2.7. Testace psů přímo pro policii.....	15
3. Metodika práce	17
3.1. Chovatelské stanice v ČR	17
3.2. Vybavení chovatelských stanic.....	17
3.3. Popis sedmitýdenního testu	20
4. Výsledky a výpočty	24
5. Závěr	27
6. Přehled použité literatury	29

1. Úvod

Dnes známe více než 400 plemen psů, mnohá časem zanikla, ale nová stále vznikají.

Jednotlivá plemena psů nevznikla samoúčelně, ale podle jejich povahy a exteriéru, jenž odpovídá pracovnímu výkonu, který od nich člověk vyžadoval.

Psy můžeme rozdělit do určitých skupin podle povahových vlastností a jejich využití, ke kterému byli v minulosti vyšlechtěni a používáni. Proto je velmi důležitý jejich výběr dle našich představ o jejich upotřebení. Celá tato práce se týká testování a pozorování různých druhů povahy u psů. Zaměřuji se především na testování štěňat za účelem určování vhodné povahy pro pracovní využití ať už jako služební psy u policie či vodící psy.

Využití psů v naší společnosti je velmi variabilní a z toho vyplývá celá řada potřebných povahových charakteristik u tohoto zvířecího druhu.

Uvedu zde několik významných využití psů. Psi sportovní jsou chováni za účelem sportovního využití. Jako například sportovní kynologie, agility (běhání přes překážky) dále soutěže saňových psů, psí dostihy nebo také tanec se psem a mnoho dalších. Psi cviční pro zdravotně postižené osoby pomáhají lidem s postižením, nemocným či starým osobám. Vodící psi, kteří jsou cvičeni k doprovodu nevidomých osob. Také asistenční psi, kteří slouží osobám s různými tělesnými omezeními nebo nově pak začínají být psi cvičeni k diagnostikování různých závažných onemocnění. V neposlední řadě psi využívaní v oblasti rozvoje osobnosti (uklidňování pacientů pobytem se psem v nemocnicích či jiných zařízeních). Dále psi lovečtí jenž jsou důležitým pomocníkem při myslivosti, lovech a psi pastervečtí sloužící k ochraně a nahánění stáda určitým směrem. Tažní a saňový psi na tahání vozíků a břemen v polárních oblastech, kde jsou dosud dost využíváni. Nesmíme opomenout kategorii psů, jako společníků, kteří tvoří nejpočetnější skupinu, zde jsou psi sloužící lidem výhradně jako společníci přinášející rozptýlení. Velmi významnou skupinu tvoří psi služební pro využití k vojenským, policejním či bezpečnostním účelům, ve věznicích, na hranicích a i jiných objektech. Pátrání po ztracených a hledaných osobách, vyhledávání výbušnin, zbraní, drog nebo ohledávání míst požáru. Také zde mají důležité místo psi záchranáři anebo lavinoví.

Mnohá z plemen, která spadají do výše uvedených kategorií, se úspěšně používají již po mnoho a mnoho let. Zajímavé je také nahlédnout kam až sahá historie policejní kynologie.

Velký rozvoj kynologie je datován od počátku 19. století. Na celém světě, ale

především v Evropě, kde dochází k válkám. Koncem 19. století začal být pes využíván v pohraniční, četnické a policejní službě. První doložitelné zmínky o psu jako „pomocníku četníka“ jsou z roku 1897. Ve válce v letech 1914 - 1918 využívala k vojenským účelům psy především německá armáda. Psi byli využíváni ke službě strážní, hlídkové, sanitní, pátrací, zpravodajské a spojovací. Mimo jiné pracovali i jako nosiči munice a jako tahouni. V květnu roku 1920 byla založena škola pro výcvik vojenských a sanitních psů v Kostelci nad Orlicí a roku 1922 byl přijat zkušební řád pro policejní psy. Četnické stanice se služebními psy byly zřizovány nejprve tam, kde se počítalo se zvýšeným ohrožením. Zkušeností s upotřebením psů v 1. světové válce bylo využito i za 2. světové války. Pes byl využit k plnění dalších nových úkolů. Jedním z nových úkolů bylo hledání nevybuchlých min a pomoc při odminování minových polí. Dále byli psi využíváni při hledání zasypaných osob po náletech. Po 2. světové válce se začal organizovat především výcvik vojenských psů. Psi se však cvičili převážně k hlídkové a strážní službě. Největšího uplatnění našli psi při ochraně státních hranic. V 60. letech založena v Libějovicích praporčická škola pro psovody a současně zde vznikla chovná stanice služebních psů. Další chovatelská stanice vznikla v Domažlicích. V roce 1952 bylo zřízeno nové středisko pro výcvik služebních psů v Býchorech u Kolína, a v roce 1953 byla založena ústřední kriminální službou chovatelská stanice služebních psů v Prackovicích nad Labem. V 70. letech vznikla ozbrojená stráž ochrany letišť, kde byli psi využíváni především na obranné práce. Koncem 90. let se využití rozšířilo i na speciální pachové práce a to především k vyhledávání omamných látek a drog v pozdějších letech se začala rozvíjet metoda pachové identifikace.

V současné době je u PČR využíváno celkem cca 823 služebních psů. U krajských ředitelství je v současné době zařazeno do výkonu služby cca 450 psů hlídkových, pátracích a psů na vyhledávání osob v dopravních prostředcích a cca 160 psů specialistů. Psovodi se služebními psy jsou zařazeni na oddělení služební kynologie u všech krajských ředitelství policie, službě cizinecké policie, ochranné službě a pyrotechnickém odboru. (<http://www.policie.cz>)

Aktuální dělení policejních psů je do dvou kategorií:

- 1) psi všestranní-hlídkoví a pátrací
- 2) psi specialisté- vyhledávání omamných látek, výbušnin, zbraní, mrtvol a na metodu pachové identifikace (Kranátová, 2001)

1.1 Cíl práce

Shrnutí prací o testování psů a porovnání predikčních hodnot testů. Zvláště pak modernizace a pokus o zjednodušení sedmítýdenního testu u štěňat NO a vytyčení nejdůležitějších subtestů pro budoucí pracovní upotřebitelnost u policie ČR. Následně pokus využívat testování i v jiných odvětvích, než jen u služebních psů. Poukázat na význam testování z různých důvodů a pro různé psy. Shrnout význam testování u vodících, asistenčních, ale i psů pro sportovní či jinou kynologii. Uvědomit si, že některé povahové rysy nám mohou být prospěšné či naopak podle rozdílného použití psa. Ve své práci se zaměřuji především na rané predikční testy povahy u štěňat. Ukázat zde důležitost testování štěňat pro posouzení jejich povahy a následného zkvalitnění výcviku, který se od toho bude odvíjet. Určení temperamentu, vlastností a určitého charakteru psa je velice prospěšné pro individuální zacházení se psem a vlastní kynologický výcvik. Popis testování štěňat v chovatelských stanicích policie ČR. Náhled na vývoj v těchto testacích a počty zde odchovaných štěňat v posledních letech

2. Literární přehled

2.1. Povaha psa

Rozdíly mezi povahami nejen lidí, ale i psů byly známé odjakživa. V důsledku toho, že psi žijí v blízkosti člověka jako domácí zvířata, pro pracovní účely, nebo jako laboratorní zvířata, je nutné vědět o variabilitách chování vyplývající z jejich vrozené schopnosti, stejně jako z vlivu prostředí (Diederich, 2006). Povahy psů se mohou velmi lišit i v rámci jednoho plemene i rodinné linie, a proto není jednoduché predikovat povahu psa pouze ze zkušeností s daným plemenem či jeho rodiči. Pouhé praktické znalosti, byť i vynikající, vedou velmi často k milné kategorizaci jevů. Při sledování vrozených rysů je nutné sledovat, jestli je rys skutečně vrozený a jak se přenáší dědičností. Příkladem takového pozorování a vědecké typologie se zabýval už I. P. Pavlov. Zjistil, že individuální psí rysy ovlivňují tvorbu podmíněných reflexů. Rozdělil pak tedy psy do čtyř základních skupin (Mikulica, 1985). Chování je ovlivněno vnějšími projevy, jako je učení a proces dospívání, ale také individuálními genetickými vlastnostmi. Eliminace a ovlivnění specifického chování (strach, nervozita...) lze jen pomocí testování a intenzivní selekce. Moderní názory molekulárních genetiků říkají, že je možné klonováním zvířat šířit neagresivnost a dobré učící schopnosti, avšak ne vždy je zvíře stejné jako jeho rodič (Brade, 2003).

Důležité je mít na paměti, že vystavování štěněte přiměřeným zkušenostem v kritickém období jeho života (7-12 týdnů) může skutečně ovlivnit jeho charakter a tím i pozdější schopnost pracovat a poslouchat. (Coren, 1997). Dále pak byly objeveny tři základní složky psychiky psa:

- a) Konstituce-jenž zahrnuje i temperament, vytrvalost, tvrdost
- b) Pudové a instinktivní vybavení zvířete-kam se řadí pud sebeobrany, útekový, sebejistota, ostrost a neohroženost.
- c) Výkonnost mozku a z ní odvozené vyšší psychické schopnosti.

2.2. Německý ovčák a jeho povahové vloh

Německý ovčák (dále jen NO), jiným názvem Deutscher Schäferhund, Alsan.

(Obr. č. 1)

Pro svoje výborné vlastnosti získal značnou oblibu po celém Německu již před 1. světovou válkou a brzy se stal vyhledávaným plemenem pro služební využití u armády, policie a dalších ozbrojených sborů. Během 20. století získalo plemeno popularitu po celém světě a i v současnosti se jedná o nejrozšířenější plemeno na světě. Toto plemeno je tou pravou a spolehlivou oporou nejen pro policisty, celníky, vojáky a záchranáře. Také nevidomí vědí, že se mohou spolehnout na jeho vynikající smysl a důvěřovat jeho oddané věrnosti. Němečtí ovčáci disponují nadprůměrnými vlohami k tomu, aby sloužili jako stopaři, záchranáři, hlídači a ochránci. Výjimkou nejsou ani psí sporty, ve kterých někteří ovčáci dosahují skvělých výsledků.

Jeho povaha a inteligence se velmi liší od jiných plemen. Na toto plemeno se kladou velké nároky, musí být povahově vyrovnaný, pevných nervů, sebevědomý, absolutně přirozený (s výjimkou vydráždění), zcela dobromyslný, ale pozorný a ovladatelný. Musí mít odvahu, bojovnost a tvrdost, aby byl vhodný jako doprovodný, strážní, služební, pastevecký pes a pes k obraně (Duet, 1995).

Německý ovčák byl vhodným plemenem pro počátky testování, již v roce 1949 švýcarský klub německých ovčáků začal se standardizovaným testem chování. Testy zde byly v databázi do roku 1978 a dále se ani po řadu let významně nezměnil (Ruefenacht, 2002).

(Obr. 1) Německý ovčák- CHS Domažlice

2.3. Inteligence psa

Inteligence zvířat se snažilo zkoumat mnoho odborníků, například velikostí mozku k poměru těla, to avšak bylo nerozhodující a nedalo se poměřovat mezi jednotlivými druhy. (Houpt, 2005) Psí inteligence je schopnost psa učit se, přemýšlet a řešit problémy. Kynologové, majitelé psů a vědečtí pracovníci se obtížně dohadují na způsobu ověřování inteligence psů, jako to dělají pro lidi. Významné jsou genetické vlastnosti plemene a výcvik s přirozenou inteligencí. Právě schopnost a ochota učit se a poslouchat příkazy není jediným možným měřítkem inteligence. Některé testy měří řešení problémů a další test schopnosti učit se v porovnání s ostatními stejného věku. Například, schopnost učit se rychle by mohla být známkou inteligence. Různé studie se pokusili důsledně třídit inteligence psů. Pes jakožto nejvíce domestikované zvíře je schopen se adaptovat na lidskou psychiku a sociální prostředí. Pazmány (2003), se orientuje na výzkum souvislostí v psychice a komunikaci mezi psem a člověkem. Výzkum rovněž přispívá k pochopení některých aspektů lidského chování a k lepší adaptaci psů v lidské společnosti. Psycholog Stanley Coren (2001), autor knihy o inteligenci psů rozdělil inteligenční schopnosti do tří kategorií:

Adaptivní inteligence – schopnost učit se novým věcem a řešit problémy. Je u každého psa individuální a dá se změřit psími IQ testy.

Instinktivní inteligence – je u každého psa individuální a dá se změřit psími IQ testy

Pracovní inteligence/poslušnost – je závislá na rase a vlastnostech psa

Coren sestavil sérii úkolů, které prověřují psí schopnosti. Podle dosaženého skóre v IQ testu je pak možné roztrždit psy do několika úrovní. Autoři testu také sestavili žebříček inteligence jednotlivých psích plemen podle jejich nejčastěji dosažených výsledků. (Coren, 2007)

Také veterináři s odborníky na psí chování provedli rozsáhlý průzkum a rozdělil stovku nejznámějších psích plemen z hlediska různých charakteristik chování, včetně snadnosti učení, dodržování čistoty a poslušnosti. V zásadě se velmi shoduje s výsledky pana Corena (Budiansky, 2000).

Pongrácz et al. (2003) zjišťovali interakci mezi individuální zkušeností a sociálním učením u psů. Provedl dva pokusy, kde byl předmět nebo potrava umístěná za viditelným pletivovým plotem s dveřmi, které byly v některých pokusech zavřené a později otevřené a byli zde lidé, kteří jimi procházeli. Jedna skupina psů na lidi viděla a druhá nikoli. Výsledky ukazují, že psi mohou využívat informace získané pozorováním lidí. Dorey et al. (2009), zjistili, že domácí

psi jsou velmi citliví na rozmanitost lidských sociálních podnětů, včetně ukazování rukama. Předchozí studie provedené se štěňaty ve věku 6 týdnů ukazují, že štěňátka jsou schopna se řídit lidskými gesty, i když mají jen malý kontakt s lidmi. Tyto výsledky vedly některé experimentátory k závěru, že ontogeneze nemá takový vliv na psí schopnost porozumět lidskému gestům.

2.4. Vývoj vyšší nervové činnosti štěněte

Znalost a představa o vyšší nervové činnosti štěněte je prospěšná při posuzování jeho povahy a chování. Metodika postupu a rozsahu výchovy štěněte je odvozena od anatomického a fyziologického vývinu štěněte. Porušení nebo nerespektování těchto zákonitostí může znamenat vážné chyby a nedostatky při vytváření povahy štěněte, v budování návyků a kladných reakcí.

Po narození štěněte probíhá nestejný vývoj a zapojování se ústřední nervové soustavy. Mezi první fungující oblasti mozku štěněte patří oblast pohybová, čichová, tělesná a polohová. Teprve během jednoho až dvou týdnů začíná v mozku štěněte fungovat oblast sluchová a ještě později oblast zraková. Vývoj vyšší nervové činnosti štěněte je určován stupněm dozrávání základních nervových procesů vzruchu a útlumu a jejich vlastností.

Vznik podmíněných reflexů u štěněte závisí na tom, do jaké míry jsou uvedeny v činnost vrozené nepodmíněné reflexy. U štěněte vznikají jako první podmíněné reflexy ve vztahu ke krmení-sací. Orientační reflex se u štěněte projevuje dříve než obranný reflex. Je to tím, že v tomto období je štěně ještě stále u feny. Pro štěně má důležitý význam, v novém prostředí může volt pasivní obranou reakci. Diferenční schopnosti u štěněte vzniká v jeho nejranějším období života tak zvaná primitivní diferenciací, je to útlumový podmíněný proces.

U štěněte vznikají útlumové procesy v tomto pořadí, diferenciací útlum, vyhasínající útlum a jako poslední vzniká zpoždovací útlum. Z toho je patrné, jak je nutné, abychom již od útlého mládí štěněte sledovali jeho chování a počínání, abychom jeho správnou výchovou rozvíjeli kladné povahové vlastnosti (Lindsay, 2001).

I. P. Pavlov na základě pokusů dokázal, že podmíněné reflexy se u mladého psa budují dosti rychle a dobře, když jsou posilovány mimo používaných podnětů ještě pamlskem nebo

pochvalou (Plesanka, 1971).

Je vhodné, při výcviku zohlednit všechny dosavadní znalosti o psu a jeho chování v různých situacích. U zvířete musíme vypěstovat postoj, že příslušný cvik provést nemusí, ale smí. Běžně se setkáváme s mylným názorem, že trest je důležitější než odměna. V dnešní době je už trénink pomocí odměn více populární. (Hiby & Rooney et al. 2004) Trestání nepůsobí na psa ani tak bolesti, kterou vyvolává, jako tím, že demonstruje pánovu moc. Při každém cviku, který vyžaduje aktivní spolupráci psa, nesmíme zapomínat, že ani nejhodnější pes nemá „pocit povinnosti“ a spolupracuje pouze pokud, pokud mu to působí radost (Lorenz, 1997). S těmito znalostmi a pochopením psa se stává výcvik mnohem úspěšnějším.

2.5. Testování psů

Testování psů za účelem zjištění povahových vlastností se rozděluje na testování štěňat, které má za úkol predikovat budoucí upotřebitelnost a testování dospělých jedinců, kdy je třeba odhadnout, jakými kvalitami disponuje určitý jedinec a k jakému konkrétnímu výcviku a následnému upotřebení se nejvíce hodí. Zcela specifickou kategorií testů jsou různé druhy zkoušek a bonitací, jenž jsou důležité pro pracovní výkon a nebo uchovnění jedince. Ty však mohou do značné míry odrážet schopnost cvičitele. U dospělých psů však mohou být podkladem zařazení do dalšího náročnějšího výcviku.

Pan Hart se svými spolupracovníky podrobil psy celkem 56 plemen behaviorálnímu testování. Psi byli popisováni ve 13 kategoriích rozhodčími v poslušnosti, výstavními rozhodčími, profesionálními cvičiteli psů a veterináři. Uvedených 13 behaviorálních vlastností bylo popisováno jako (a) všeobecná aktivita, (b) vzrušivost, (c) zvýšená štekavost, (d) vyžadování náklonnosti, (e) hravost, (f) kousání dětí, (g) teritoriální chování, (h) napadání psů, (i) hlídání, (j) dominantní chování vůči majiteli, (k) destrukční chování, (l) zvládnutí výcviku v poslušnosti a (m) čistotné chování v domácnosti (Hart & Miller, 1985; Hart & Hart, 1985 in Svobodová, 2008).

Jedním z nejdůležitějších typových rozdílů mezi psy je jejich temperament neboli vzrušivost (Mikulica 1985). Freedman a Georgie Duetovi (1995) vytvořili stupnici temperamentu pro snadnější definování vzoru chování u psů. Každému psovi je přiřazeno číslo od 1 do 10 podle jeho ukazujícího se charakteru. Číslo 10 neznamená nejlepší pes, ale

nejvíc dominantní a asertivní. Čím dále je od čísla 10, tím snadněji akceptuje svého psovoda. Číslo 1 značí psychicky a emotivně narušeného psa. Takovéto psy v podstatě nelze vycvičit. Čísla 2-3 potřebují pomoc a terapii. Číslo 2 je neurotický pes se sklony k agresí ze strachu, panikaření a tělesného třesu. Číslo 3 je také neurotický a velmi dráždivý pes, který má problém vydržet v klidu a uposlechnout povel. Trénink by se musel provádět speciálními metodami. Číslo 4 jsou rezervovaní psi, je schopen vykonat cvik dle povelu, ale nemá motivaci, nedává pozor a je líný s minimálním očním kontaktem. Číslo 5 má průměrnou motivaci a socializaci, povely jednoduše akceptuje a je vhodný k dětem. Číslo 6 je výborný kandidát pro výcvik poslušnosti, záchraňáka a hledání drog. Tito psy jsou motivovaní, aktivní s veselou povahou. Číslo 7 jsou veselí, ale lehce podezřívaví k lidem, mají přivlastňovací sklon k věcem, majitelů a domu. Je to dobrý pes, který jen upozorňuje hlasem. Číslo 8 je dominantní, ale zkušený psovod ho zvládne. Je to přirozeně velmi dobrý a aktivní hlídací pes. Číslo 9 je velmi dominantní, ale odevzdá se psovodovi, který ho zaujme a zvládne nepodlehout a udržet si respekt. Je to výborný hlídací vhodný pro policii. Ale je poněkud nepředvídatelný a nedůvěřivý. Číslo 10 je alfa pes, raději by zemřel než se někomu podřít. Může pokousat i svého vlastního pána a není moc dobře socializovaný. Hodí se pouze na hlídání objektů. Nedoporučuje se pro výcvik. Také pan Volhard (2007) porovnává různé povahové protiklady psů:

a) Vzrušivost vs. Schopnost psa být klidnější (brzdit)

Rovnováha mezi vzrušivostí a schopností být klidný, takový je připravený a sebejistý pes. Extrémní vzrušivost má divoký neovladatelný pes. Extrémně klidný pes bude stažený, rigidní a apatický. Vzrušivost z psa dělá velmi citlivého na vnější podněty. Retrívři jsou vybráni pro tuto vlastnost, neboť musí neustále dávat pozor během lovu.

b) Aktivní vs. Pasivní reflexy

Tato vlastnost se dědí, sklon reagovat na stres kousáním, ztuhnutím a nebo útekem. Pes s pasivními obrannými reflexy kouše jen s obtížemi nebo pod extrémním tlakem. U loveckých psů se hodnotí pasivní obranný reflex, zatímco u německého ovčáka upřednostňujeme účinný obranný reflex.

c) Dominantní vs. Submisivní

Dominantní pes ukazuje ostatním své chování tendenci dominovat. Tato vlastnost je vyjádřena kousáním, vrčením, přímým očním kontaktem, chozením s hlavou vzhůru a ocasem nahoru. Dominance byla vhodná u foxteriérů, při lovu lišek.

Submisivní pes obvykle reaguje na výcvik a snadno přijímá lidské vůdce. Mimořádně poslušný pes, který reaguje na sebemenší stres krčení nebo ocasem mezi nohama, může být zas obtížnější ho cvičit. Hodně povzbuzení a velmi jemné zacházení je třeba pro budování důvěry.

d) Samostatní vs. Sociálně závislý

Nezávislý pes nemá zájem o lidské bytosti. Může mu být špatně socializovaný nebo samotář. Tento pes se může pracovat nebo lovit i na vlastní pěst. Tato vlastnost je významná například u Basenjiho, který původně lovil se zvonkem na krku a lidé následovali jeho zvuk.

Sociálně závislý pes projevuje zájem o lidi, chce být tam, kde jsou, následovat je a být jimi hýčkaný. Pudl byl vybrán pro tuto vlastnost, protože jsou dobrými a populárními mazlíčky.

Je zřejmé, že kombinace vlastností a tendencí, s nimiž se štěně narodí, se odrazí v jeho temperamentu. Určitá kombinace určuje u psa, pro co bude vhodnější, než ostatní. Například jen proto, že pes má aktivní obranné reflexy, nelze říct, že bude dobrý hlídací pes (www.volhard.com).

Agrese u psa je pro lidi velkým problémem a často je to způsobeno právě strachem. Proto pan King (2003) se věnoval studii na možné chování a míru strachu u psa. Prováděl testování během dne a v potě v noci, kdy se procházelo bludištěm. Hodnotil různé chování psa a aspekty strachu, jeho limitace a také podněty. Výsledky Svartberga (2002) poskytují důkazy existenci úzkostných osobnostní rysy psa domácího. Jedním z často studovaných rysů je míra plachosti a smělosti. Výsledky této studie mohou být použity pro lepší popis a porovnání a možnost předvídat chování v různých situacích. Test by mohl být užitečný pro predikci a prevenci různých poruch chování, jako je agrese vůči lidem a ostatním psům. O agresivním chování se také zmiňuje pan Lindsay (2005), který ho rozděluje podle základních reflexů, které ovlivňují chování v dané situaci. Rozděluje ho na základní agresivní přípravovací a uskutečňovací. Také na pasivní a aktivní obrannou reakci, jenž se dělí na štěkání bez kousnutí a na obranné štěkání s možností zaútočit. Z toho plyne, že není snadné bez pozorování chování u psů odhadnout jejich reakci v dané situaci.

Podle Pfaffenbergera (1976), který porovnával povahy u německých ovčáků pomocí testací jenž sloužily k vytipování nejvhodnější povahy pro psa určeného jako vodícího pro nevidomé osoby. Rozdělil je na 11 hlavních povahových rysů pro vřazení: Bázlivost, snadno se rozruší, nepravidelné a nepředvídatelné chování, nezodpovědnost, agresivita, slabé reakce, malá motivace, močení během práce či doma, tahání-málo nebo zase moc či nepravidelně, přílišné

štěkání, zlovyky a špatné chování a poslušnost.

Poněkud jiné, avšak velmi zajímavé a zdá se být prospěšné testování, o které se zmiňují A.M. van der Borg a Netto et al.(2005). Ačkoliv je poměrně snadné najít nový domov pro mnoho psů v útulcích, velká část z těchto zvířat se nakonec vrátil. Toto je dáno špatnou shodou mezi psem a novým vlastníkem. Lepší odhad problémového chování, by mohl zlepšit odpovídající postup. Soubor testů byl vyvinut k testování čtyř problémů souvisejících s behaviorálním chováním. Jako jsou agrese, strach, poslušnost a úzkost z odloučení. Byla zde použita řada podnětů včetně člověka, zvířat a vizuální a akustické podněty. Výsledky od 81 testovaných psů a názory zaměstnanců útulcích byly porovnány s názory nových majitelů psů. Toto srovnání ukázalo, že testování poskytuje lepší odhad problémového chování, než názory zaměstnanců. Proto může být v těchto situacích užitečné, zvláště pro zlepšení shody mezi psem a budoucího majitele.

2.6. Testování štěňat

Možností, jak z různých hledisek testy prováděné na psech rozdělit, je nepřehledné množství. Z pohledu této práce se však jeví jako nejlepší rozdělení testů s ohledem na jejich praktickou využitelnost a to do třech základních skupin na:

- 1) Testování pro stanovení osobnostních faktorů.
- 2) Testování behaviorálních předpokladů s ohledem na okamžité praktické využití dospělých jedinců.
- 3) Predikční, behaviorální testování štěňat ve snaze odhadnout jejich budoucí pracovní využitelnost či schopnost adaptace na určité prostředí a koexistenci s určitými osobami. (Svobodová, 2008).

Většina kynologů se shoduje na věku prvního testování. Podle zkušeností zahraničních chovatelů psů určených pro výcvik vodících a asistenčních psů je testování štěňat ve věku 7 - 8 týdnů velmi důležité. Je to první předpoklad pro výběr psa, jehož povahové vlastnosti budou odpovídat náročnosti jeho poslání, uvádí středisko pro výcvik vodících psů (www.vodicipsi.cz). Testace osmitýdenních štěňat na jejich povahu a temperament podle K. a G. Duetových 1995) zde se provádí hodnocení nervozity a stresu například pomocí hozených klíčů. Bázlivá štěňata utečou, zato jiné jde prozkoumat klíče a to nejdominantnější si klíče odnese. Podobné tomu je s mechanickou hračkou mezi štěňaty. Dalším testem je postavení štěněte na stůl

a zde se pozorují buď bojácné reakce, nebo naopak veselé vrtění ocasem. Zjišťování prahu bolesti a reakcí štěněte na stisknutí tlapy. Reakce na hlasitou ránu pomocí upuštěné věci v místnosti mezi štěňaty. Také chování štěněte při povalení na záda a držení je známkou jeho nátury- brání se, kouše, a nebo se vzdá a je nehybné. Poslední je tahání se štěnětem o hadr, sleduje se jeho zájem, jak se zakusuje a zda si pomáhá tlapami- to může značit u určité slabosti.

Nicméně je velmi důležité se nesoustředit pouze na tento jeden test, ale vícekrát pozorovat štěňata v celém vrhu po delší dobu. Testování štěňat a psů obecně se může provádět v jiném věku. V chovných zařízeních polici ČR se například hodnotí ve 49, 120 a 180 dnech. Nicméně první a pravděpodobně nejdůležitější testování je právě v 7. týdnu.

Zkoumání povahy psů pomocí behaviorálních testů, které slouží jako nástroj pro hodnocení a jako prostředek pro klasifikaci jednotlivých zvířat. Velké množství studií této problematiky se opírá o poznatky Johana Fullera a Johana Scotta ze 40 a 50. let. Kteří prováděli výzkum na psech, bylo zjištěno, že vliv na temperament je mnohem dříve (3 - 12 týdnů) u psů, než původně předpokládali. Časné prostředí a učení štěněte je nejdůležitější v těchto kritických periodách psa. Pro prostředí a zkušenosti mají nejtrvalejší působení na psa.

Později také Clarence Pfaffenbergera (1963), který během svých studií slepeckých psů, testoval štěňata v raném věku, během citlivé periody a mezi 6-16 týdny. Jeho výsledky ukázali souvislosti mezi psi, kteří dobře splnili test v raném věku a psy, kteří se stali vodícími psy.

Velice známý je povahový test štěňat pro jejich výběr podle Campbella (1972), který se snažil uzpůsobit testování pro výběr vhodných štěňat do vhodných rodin. Tento test se provádí od roku 1975. Testování štěňat před převzetím tudíž nejvhodnější doba je v 7. týdnu jejich věku. Testují se jednotlivá štěňata oddělená z vrhu a v novém prostředí. Test skýtá pět částí, při kterých se hodnotí reakce a chování štěněte. Jednotlivé úkoly jsou bodovány a na konci podle hodnot v tabulce lze přibližně určit, jaké je štěně povahy.

Zájem o socializaci- hodnotí se zda štěně přiběhne, nebo jak reaguje na zatleskaní osoby, která je v podřepu (lákání štěněte). Následování- Pozoruje se, jak dobře umí štěně následovat osobu (chodit vedle a projevovat zájem) Bránění se- štěně se převalí na záda a chvíli drží a pozoruje se, jak se chová a brání. Rozdílné je zde chování submisivních a dominantních jedinců. Sociální dominance- štěně drbeme na zádech a chvílemi přestáváme, pozorujeme, jak se chová (dominantnější např. skáče a kouše, submisivnější odchází). Dominance při zvedání- štěně se podrží chvíli nadzemí- testovací osoba má štěně plně pod kontrolou- pozoruje se jak se

s tím štěně vyrovná a jak se chová po následném postavení na zem.

Také další je standardizovaný test chování NO podle Reufenachta a Gepardta-Henricha. Rozhodčí pozoruje psy po celou dobu testování a hodnotí se především:

- a) Sebejistota
- b) Nervová stabilita
- c) Reakce na střelbu
- d) Temperament

Provádí se:

1. kontrola tetování-klid psa na vodítku u psovoda během manipulace.
2. Procházení psovoda se psem kolem osob (někdy tleskajících) v různých směrech (i v kruhu) a různou rychlostí.
3. Reakce na prostředí-umístění igelitu, plastových lahví či deštníku do výšky a pes prochází s psovodem kolem, následně přecházení igelitu po zemi.
4. Reakce na střelbu ve vzdálenosti 20m. Pes s psovodem jsou během střelby v pohybu.
5. Hraní s hračkou-psovoda se přetahuje s hračkou se psem, pak se rozhodčí snaží ve hře pokračovat, i když psovod se stále vzdaluje.
6. Vzdálenost psovoda-psovod drží psa na 1m vodítku když s ním rozhodčí přátelsky povídá, po chvíli odstoupí a následně napadne psovoda.
7. Sebeobrana-pes je ponechán na místě 3min. bez psovoda, rozhodčí na psa mluví a hladí ho, když pak najednou na psa zaútočí. (Nepoužívá se od roku1990)
8. Obrana-zadržení rozhodčího, který dráždil a děsil psa předem. (Nepoužívá se od roku1990)

V posledních letech byl velký zájem zaměřen na prvotní zkušenosti a četné studie byly provedeny s cílem porozumět jejich vlivu na chování dospělých zvířat. Cílem této předběžné studie bylo zhodnotit účinky prostředí na emoční stabilitu štěňat. Bylo použito čtyřicet tři psů (16 fen a 27 psů). Čtyři z těchto vrhů (celkem 23 štěňat) byly v odborné chovatelské stanici, zatímco zbývající vrhy žili u jejich majitele doma, v rodinné atmosféře. Polovina z každého vrhu byla denně lehce manipulována od 3. den po porodu až do 21 za účelem posouzení emocionality štěňat. Test izolace a následný arénový test byla provedena na každém štěněti ve věku 8 týdnů. Údaje byly analyzovány a porovnány se 4 skupinami: nemanipulovaných štěňat

v rodinách, manipulovaných štěňat v rodinách, nemanipulovaných štěňat v profesionální chovatelské stanici; manipulovaných štěňat v profesionální chovatelské stanici. Výsledky naznačují, že na počátku prostředí silně ovlivňuje emocionální stabilitu štěňat, když jsou zařazeny do izolace. Proto se dospělo k závěru, že pozornost ke štěněti a vliv prostředí během raného věku štěněte je velmi důležitý pro emocionální vývoj a jeho blaho.(Gazzano, Mariti 2008).

Slabert a Odendaal (1999) v Jižní Africe během dvou let testovali štěňata v chovné stanici služebních psů. Behaviorální testy, které používali, byly speciálně vyvinuty pro predikci povahy a upotřebitelnosti v dospělosti. Štěňata v osmi týdnech byla vystavena různým situacím, se kterými se pravděpodobně setkají při práci jakožto policejní psi. Testy se skládali z překonávání překážek, aportování předmětů, testu odvahy a agresivity. Z výsledků vyplývá, že u významného počtu jedinců může být jejich chování v dospělém věku předpovídáno na základě testu štěňat. Nejeftektivnějšími disciplínami pro výběr štěňat se ukázaly disciplíny: aportování (8 týdnů), agresivita (9 měsíců) a agresivita (6 měsíců).

Zkouška podle Svartberga a Formana (2002) se skládá z 10 samostatných dílčích zkoušek, které se provádí venku v konkrétním pořadí. Cílem těchto subtestů je sociální kontakt. Hodnotí se v závislosti na intenzitě chování a reakcí, kde nízké skóre se rovná nízké intenzitě v chování u mladých psů.

Mnoho lidí včetně Sforziniho a Michelazziho (2009) testovalo chování štěňat k určení problémů chování v dospělosti. Pan Linsay testuje štěňata nejen pro predikci povah, ale již pro určení temperamentu štěněte a snadnější určení vhodné výcvikové metody. Výcvik a společná komunikace psa s psovodem je pak mnohem snadnější (Linsay, 2001).

Cílem Sforziniho a Michelazziho pilotní studie je zhodnotit reakci štěňat k toleranci na nové situace a určit shodu mezi chováním štěňat a dospělých psů. Sedm testů (tunel, koukání do směru, náhlý zvuk, přinášení míče, řešení problému, přemístění misky a přicházení) bylo použito 32 německých ovčáků 5, 7 a 9 měsíců starých. 17 z nich bylo vybráno podle psychiky a poslušnosti, aby pokračovali ve výcviku do dospělosti (vybraná skupina) a pak aby dělali stejný test ve dvou letech věku. Pozorováním chování byla hodnocena socializace, pátrací a přinášející tendence, schopnost učení a hraní a tendence k ofensivní agresi. Všechna štěňata byla sebejistější mezi 5. a 9. měsícem. V 9 měsíci bylo chování lehce lepší u samců ve vybrané skupině. Mezi 9-24 měsícem se zlepšila samostatnost, pozornost a schopnost řešit problémy a přinášet věci zatímco hravost se snížila.

Vypracování testu ve 49. týdnu dle pana Volharda, kdy štěně je neurologicky kompletní a má mozek dospělého psa. S každým dalším dnem po dni 49. bude testování poznamenáno předchozím učením. Pozdější zkoušky již určovaly více, bylo již opravdu možné předvídat budoucí rysy chování dospělých psů testováním štěňat na 49 dnů věku. (www.volhard.com)

1. Sociální přitažlivost - míra sociální přitažlivosti k lidem, důvěry nebo závislosti.
2. Následující - ochota následovat osobu.
3. Zdrženlivost - stupeň dominantní nebo submisivní tendence a chování v obtížných situacích.
4. Sociální dominance - stupeň přijetí sociální dominance osobou.
5. Povyšování - stupeň dominance, zatímco v pozici kdy nemá situaci pod kontrolu, jako u veterinárního lékaře nebo na stříhání.
6. Přinášení - míra ochoty udělat něco pro vás. Spolu se sociální atrakcí a jako klíčový ukazatel pro snadné nebo těžké pro výcvik
7. Citlivost - stupeň citlivosti na dotek a klíčový ukazatel na typ výcviku požadované vybavení.
8. Reakce na zvuky - stupeň citlivosti na hlasité zvuky nebo bouřku.
9. Reakce na viditelné vjemy - stupeň reakce na pohybující se objekt, jako je honění jízdních kol, děti nebo veverka.
10. Stabilita - míra obranné reakce na podivný objekt.

2.7. Testace psů přímo pro policii

Psi jsou přezkušováni dle zkušebního řádu policie ČR. Přezkušování psů se provádí podle kritérií stanovených příslušnými soubory disciplín pro jednotlivé úlohy a kategorie psů. Přezkušování štěňat se provádí podle kritérií stanovených příslušnými soubory cviků pro štěňata různého stáří.

- a) za účelem zařazení psa do úlohy a kategorie,
- b) za účelem obhájení získané úlohy a kategorie,
- c) v případech stanovených v tematických plánech.

Základní přezkušování štěňat se provádí:

- a) při dosažení požadovaného stáří štěněte (4,6,9,12-15 měsíců) dle stanovených disciplín tímto zkušebním řádem,
- b) při ukončení výchovy štěněte v chovné stanici nebo u smluvního cvičitele,
- c) při nástupu do kurzu, pro který je povinnost přezkoušení stanovena tematickým plánem
(www.cz-pes.cz/zkusebni-rad-police-cr).

Predikovatelnost žádoucích povahových vlastností pro budoucí výcvik se zabývali (nadále se zabývají testováním dalších štěňat) Svobodová, I., Pinc, L., Vápeník, P., Bartoš, Končel, R.(2006). V průběhu tříletého období od 1.1.2004 do 30.10.2006 bylo v Chovatelské stanici Policie ČR v Domažlicích otestováno 40 vrhů, tj. 164 jedinců, z toho 104 psů a 60 fen ve věku 49, 120 a 180 dní. Všechny věkové kategorie testů prověřovaly v zásadě 3 typy reakcí štěňat a mladých psů a to reakci na předměty, osoby a prostředí. Základem pro behaviorální testy 49 dní starých štěňat se stal povahový test v minulosti připravený P. Vápeníkem v Chovatelské stanici Prackovice nad Labem. Následovaly testy ve 120 a 180 dnech věku. Reakce štěněte byly vždy hodnoceny individuálně ve stejném prostředí a stejnou osobou od 0 do 5 bodů. Výsledky testů byly porovnány s výsledky Svodu mladých psů Policie ČR, který slouží k ověření kvality exteriéru a povahy u budoucích služebních psů. Pravděpodobnost, že štěně v budoucnu uspěje u výkonnostní zkoušky v dospělosti byla testována metodou logistické regrese s opakovanými měřeními. Vyšší pravděpodobnost uspět ve zkouškách v dospělosti měla těžší štěňata jevící při testu vyšší zájem o míček. Výsledky naznačují, že na základě behaviorálních testů lze s poměrně vysokou pravděpodobností předvídat služební využití štěněte v dospělosti (Svobodová, 2008), (Končel, 2007). Popis sedmítýdenního testu je podrobněji v kapitole metodika práce.

3. Metodika práce

3.1. Chovatelské stanice v ČR

V České republice se nacházejí dvě chovatelské stanice služebních psů jedna v Domažlicích a druhá v Prackovicích nad Labem (zařízení vzniklo v roce 1953). Do roku 1998 se jednalo o jediné zařízení v republice sloužící pro policejní účely. Testování štěňat na Chovatelské stanici v Domažlicích bylo zahájeno začátkem roku 2004. V chovatelských stanicích se odchovává většina štěňat a mladých psů pro potřeby Policie České Republiky.

Chováni jsou zde psi plemene německý ovčák a výjimečně, téměř pokusně, belgický ovčák malinois. Chov v této chovatelské stanici se řídí podmínkami Českého kynologického svazu a Klubu německých ovčáků České Republiky služební kynologie a hipologie Policejního prezidia.

Vedoucím této stanice je Bc. Pavel Vápeník, který testování povahových vloh zahájil zhruba po roční přípravě v roce 1985. K tomuto účelu si vytvořil vlastní povahový test na základě svých zkušeností a postřehů. Hlavním důvodem pro zahájení testování bylo vysoké procento odchovaných psů, kteří nespĺňovali náročná kritéria pro zařazení do výkonu služby a byli tímto vyřazení (Svobodová, 2008), (Končel, 2007).

3.2. Vybavení chovatelských stanic

Chovatelské stanice (dále jen CHS) seskládají ze tří hlavních částí:

Porodna – tato část chovatelské stanice je přizpůsobena k porodům. Březí feny jsou do této části přemísťovány tři neděle až čtrnáct dní před očekávaným porodem. Porodna je tvořena venkovními i vnitřními porodními kotci, kde je možnost vytápění. Tyto kotce jsou umístěny poblíž veterinární ošetrovny

Sekce chovných fen – chovné feny jsou umístěny v částečně krytých výběžích, ve kterých je umístěna dřevěná bouda s odklápěcí střechou. (obr. č. 2)

(Obr. 2) Kotce pro chovné feny-CHS Domažlice

Odchov štěňat a mladých psů – je největší částí celé chovatelské stanice. V této části je Jsou kotce umístěných ve třech řadách. V chovné stanici Prackovicích jsou ještě venkovní travnaté výběhy.

Zde jsou odchovávána štěňata od 7. – 8. týdne stáří do doby jejich odběru jednotlivými policisty. Tato doba je rozdílná, většinou od 4 měsíců do jednoho roku. (Obr. č. 4)

V každém kotci je umístěna dřevěná bouda s odklápěcí střechou.(Obr. č. 3)

(Obr. 3) Bouda s odklápěcí střechou-CHS Domažlice

(Obr. 4) Štěňata NO-CHS Prackovice nad Labem

Další prostory – Musíme se zmínit také o travnatých výběžích, do kterých jsou umísťováni psi a feny podle potřeby. (Obr. č 5) Další částí je také cvičiště s překážkami, cvičnými pomůckami a speciálním terénem na provádění testů štěňat a k výcviku psů. Také dobře vybavená veterinární ošetrovna s rentgenem a operačním stolem na drobné i větší operace. Dále přípravná krmiva, kde se již krmení pro psy nevaří, ale jen se připravují krmné dávky z

granulovaného krmiva. Krmivo je přidělováno psům podle věku, využití a hmotnosti.

(Obr. 5) Travnaté výběhy- CHS Prackovice nad Labem

Ošetřování psů v chovatelské stanici-Chovné feny jsou ošetřovány pracovníkem chovatelské stanice, který provádí úklid výběhů, krmení fen a detekci říje. Zároveň provádí kondiční přípravu a výcvik fen.

Ošetřování fen a štěňat v porodní sekci má na starosti pracovník, který zajišťuje krmení a ošetřování fen a štěňat, provádí návyk štěňat na osoby a prostředí, vážení štěňat, pomoc při veterinárních úkonech, tetování a testování štěňat.

Výchovu a výcvik štěňat a mladých psů zajišťují instruktoři, kteří mají přiděleno několik mladých zvířat. V rámci výchovy pokračují v návyku štěňat na prostředí, objekty, povrchy a jízdu autem a také začínají s výcvikem pachových prací, poslušnosti a obran (Svobodová, 2008), (Končel, 2007).

3.3. Popis sedmítýdenního testu

Konkrétně se zde zaměřím na testaci štěňat v sedmém týdnu života.

Platí zde hlavní zásada, že testování bylo prováděno vždy jednou osobou ve stejných podmínkách a podle dané metodiky. Použitá metodika testování je shodná v obou dvou

chovných stanicích.

Důležité jsou podmínky během testace:

- Stejný věk štěňat 7 týdnů \pm 1 den
- Testovat štěňata zdravá, před krmením
- Netestovat při extrémním horku (do $+30^{\circ}\text{C}$.) zimě (do -15°C .) a velmi deštivém počasí
- Před začátkem testování zajistit klidné prostředí eliminací rušivých vlivů
- Připravit pomůcky k testu před zahájením testu, aby nedošlo k časovým prodlevám mezi disciplínami
- Jednotlivé situace neopakovat, pokud je opakování součástí testu (zájem o míček a hadr) je potřeba klást důraz na to, aby štěně bylo soustředěné a hodnotit zejména první reakce štěněte
- V průběhu testu povzbuzovat štěně slovně, nebo pochválit i pohlazením. Pamlsky při tomto druhu testu nejsou používány.

Test je složen z 10 disciplín, při kterých se hodnotí chování a reakce štěněte. Tyto reakce se hodnotí body v rozpětí od 0 do 5 bodů, kdy dosažení bodů pod hranici 3 je bráno jako nevyhovující. Test se provádí s každým štěnětem samostatně v jemu neznámém prostředí.

1. Samostatný pohyb a spolupráce s testující osobou

Hodnotí se ochota, rychlost a temperament s jakou štěně absolvuje vytyčenou trasu, reakce na okolní podněty (např. štěkající psi, hluk způsobený projíždějícím vlakem nebo autem), způsob kontaktu s testující osobou a ochota s jakou přibíhá štěně na zavolání při vyjmutí z výběhu a oddělení od ostatních sourozenců.

2. Překonávání překážek

Štěně má za úkol překonat 20 cm vysoké dřevěné prkno, umístěné napříč zkušební dráhy tak, že se nedá obejít. Dále musí štěně překonat 5 betonových schodů a na zavolání se přes schody vrátit zpět. Hodnotí se rychlost, odvaha, vynalézavost, počet pokusů a technika, s jakou štěně překonává překážky.

3. Reakce na rázový zvuk způsobený lopatou

Reakce na údery lopaty o plechový poklop kanálu. Těsně před vstupem do místnosti v bezprostřední blízkosti štěněte tak, aby vidělo, kdo hluk způsobil. Hodnotí se reakce štěněte (jestli utíká, šteká anebo klidně stojí)

4. Vstupování do místnosti

Hodnocena je ochota, s jakou štěně následuje testovací osobu a vstupuje do místnosti, a jak se chová bezprostředně po vstupu. Pokud štěně odmítne překonat práh místnosti, vstup se opakuje (max. 3x) za povzbuzování štěněte. V případě neúspěchu vezme štěně do rukou, přenesse přes práh a položí za dveřmi na podlahu. V zápětí testovací osoba odchází a štěně zůstává samo v uzavřené místnosti. Potom se testovací osoba vrací zpět (pozorují se: jistota, zájem o prostředí, odvaha, pohyb)

5. Vztah k osobě

Po návratu ke štěněti do uzavřené místnosti je hodnocen projevený zájem o osobu., V případě, že štěně neprojeví zájem o příchozího, je k reakci vyprovokováno – pohybem osoby, zavoláním, pohlazením. V této disciplíně je v bodování zhodnoceno současně, jak se štěně chová k osobě po celou dobu testování.

6. Pohyb v prostoru

Je hodnoceno, jak se štěně chová v uzavřené místnosti, ve které je ponecháno samo a pozorováno přes okno. Dále je hodnocen pohyb a chování štěněte v tomto prostoru po celý zbytek testu.

7. Reakce na neznámý zvuk během izolace v místnosti - klepání

Je hodnocena reakce na hlasité údery pěstí na okno místnosti během samostatného pobytu v místnosti. Hodnotí se změna chování po zaklepaní – pohyb směrem ke zdroji hluku nebo naopak.

8. Reakce na rány závažím

Po příchodu do místnosti testovaná osoba udeří závažím o plechovou desku stolu. Hodnotí se reakce štěněte na úder závažím v přítomnosti testujícího.

9. Zájem o míček

Hodnocena je reakce, zájem a sledování tenisového míčku, který štěně dosud nikdy nevidělo. Testovaná osoba hází nebo kutálí štěněti 3-5x míček po podlaze uzavřené místnosti.

10. Zájem o hadr (kus látky)

Je hodnoceno s jakým zájmem štěně sleduje tažený hadr. Zda do něj kouše, způsob zákusu, vytrvalost zájmu, vytrvalost při držení, štěkání a vrčení (Svobodová, 2008).

4. Výsledky a výpočty

Tabulka č. 1

Spearmanova pořadová korelace mezi tělesnou hmotností štěněte v době testování a behaviorálními subtesty a korelační matice ukazující vztahy mezi proměnnými jednotlivých subtestů (Svobodová, 2008) V této práci se při zkoumání štěnat pomocí testů se jevila tělesná hmotnost jako jeden z významných prediktorů. V práci pana Končela (2007) a i jiných bylo zjištěno, že zájem o míček je velmi důležitý ukazatel při testacích.

Z mnohaletého zkoumání a testování se ukazuje, že lze těchto 10 testovacích disciplín sloučit pouze na 3.

Zkoumané faktory se zde totiž slučují na tyto tři hlavní:

1) Samostatný pohyb, překonání překážek, vstupování do místnosti, vztah k osobě, pohyb v prostoru

(Pozorování celkové obratnosti, chování v novém prostoru uvnitř i venku. Zájem a chování k cizí osobě)

2) Reakce na klepání, reakce na rachot, reakce na rány

(Hodnocení chování při různých druzích hlasitých zvuků, především lekavost a bázlivost štěnat)

3) Zájem o míček, zájem o hadr

(Sledování reakcí na osobu a předměty, míra kořistnického pudu-lov malé kořisti a odvahy se přetahovat)

	Samo- statný pohyb	Překo- nání Překá- žky	Vstupování do místnosti	Vztah k osobě	Pohyb v pros- toru	Reakce na klepání	Reakce na rachot	Reakce na rány	Zájem o míček	Zájem o hadr
Hmotnost test	- 0.09674 P=0.16	-0.08354 P=0.23	0.00889 P=0.99	0.04811 P=0.49	0.07358 P=0.29	0.03077 P=0.66	0.11143 P=0.12	0.03850 P=0.58	0.04277 P=0.54	0.05243 P=0.45
Samostatný pohyb		0.48303 P=0.0001	0.47941 P=0.0001	0.36932 P=0.0001	0.45295 P=0.0001	0.13036 P=0.06	0.19503 P=0.0045	0.16233 P=0.0183	0.22809 P=0.0008	0.13388 P=0.0521
Překonání překážky			0.31578 P=0.0001	0.24638 P=0.0003	0.32101 P=0.0001	0.14649 P=0.0334	0.08647 P=0.2109	0.16167 P=0.0188	0.10358 P=0.13	0.03174 P=0.65
Vstupování do místnosti				0.41943 P=0.0001	0.40673 P=0.0001	0.09836 P=0.16	0.26643 P=0.0001	0.22975 P=0.0008	0.29987 P=0.0001	0.23284 P=0.0007
Vztah k osobě					0.54719 P=0.0001	0.09925 P=0.15	0.21199 P=0.0020	0.30112 P=0.0001	0.31333 P=0.0001	0.23876 P=0.0005
Pohyb v prostoru						0.26842 P=0.0001	0.32528 P=0.0001	0.32937 P=0.0001	0.33277 P=0.0001	0.21764 P=0.0015
Reakce na klepání							0.36601 P=0.0001	0.39234 P=0.0001	0.04013 P=0.56	0.00725 P=0.92
Reakce na rachot								0.24223 P=0.0004	0.14822 P=0.0314	0.14472 P=0.0357
Reakce na rány									0.14306 P=0.0379	13285 P=0.0540
Zájem o míček										0.65530 P=0.0001

(Převzato ze Svobodová 2008)

Tabulka č. 2

Počet narozených štěňat v chovatelských stanicích 2004-2008

Celkový počet štěňat z obou chovatelských stanic 694	Prackovice nad Labem 349	Feny 158
		Psi 191
	Domažlice 345	Feny 140
		Psi 205

V obou stanicích se ročně narodí kolem 140 štěňat což je asi 20 vrhů ročně. Z poměrně vysokého počtu chovaných psů v těchto stanicích je patrné, že tito psi jsou velmi důležití pro policii české republiky. Proto je podstatné zajistit kvalitní odchov a zázemí, aby byli psi co nejlepší pro náročný výcvik a službu. A právě také zmíněné testování je třeba dodržovat, aby zůstali ve výcviku jen vhodní psi pro tento účel.

5. Závěr

Před pouhými 14 000 lety jsme byli predátory na úrovni svých bratří vlků. Jsme také vysoce agresivní zvířata s komplikovanými rituály a omezujícími mechanismy-z nich nejtypičtější je řeč. Nedávné objevy odhalili, že učení lidské řeči je částečně imprinting. Možná jsou lidské a zvířecí chování nakonec dvě stránky téže evoluční mince (Abrantes, 2000).

Z předchozích článků o různorodých reakcích u psů je patrné, že není jednoduché u neznámého psa předpovídat jeho chování. Proto je tato tematika v posledních letech velkým problémem a měla by se více řešit. V důsledku neznalosti plemen a jejich povahy a neodborného zacházení a výcviku se čím dál častěji setkáváme se zraněním lidí i psů. Obliba pracovních a velice aktivních plemen vyžaduje určité chování a znalosti, jak s daným psem zacházet. Problémové chování u psů může nastat z různých důvodů speciálně v rané kritické periodě u štěňat. Jsou zde i faktory jiné než jen genetické a prostředí, ale také zdravotní, výživa nebo trauma mohou ovlivnit chování v pozdější době.

Ve svých pracích se Cambell (1971) a Pfefenberger (1976) a mnoho dalších shodují, že testování štěňat má opravdu význam pro určení povahy a zmiňují se o uzpůsobení testů pro kompletnější hodnocení psů. Je zde sice mnoho faktorů, jenž objektivnost testů může narušovat a zpochybňovat její výsledky, ale rozhodně nelze vyvrátit výhody hodnocení povahy pomocí testování. Velkým problémem je nejednotnost mnoha zdánlivě podobných testů a proto se těžko hodnotí jejich výsledky dohromady. Z mnoha prací bylo zjištěno, že nejspolehlivější výsledky mají behaviorální testy u dospělých psů, u kterých nedochází k dalšímu rozvoji osobnosti. U štěňat se mohou výsledky testů v průběhu jejich vývoje lišit. Stejně tak jako prováděné testování ve výše zmiňovaných v chovných stanicích v Prackovicích a Domažlicích, kde se ještě do budoucna počítá s lepším vyhodnocováním, synchronizací a objektivností testů. Je zde snaha o zkrácení testů a vytyčení hlavních a nejdůležitějších faktorů pro posuzování povah štěňat, jež by mohly být použitelné nejen v těchto stanicích, ale i pro jiné chovatele psů. Například zájem štěněte o aport je jedním z velmi důležitých ukazatelů povahy. Dále také nebojácnost při určitém hluku, vztah k osobě a samostatné chování v novém prostředí. Ovšem nezáleží jen na těchto specifických testech, ale také na odborných znalostech lidí, kteří budou testy provádět a poté psa cvičit. Cílem je také posouzení predikce testů což znamená porovnávání výsledků testu v 7. týdnu věku s dalšími výsledky následných testů a přezkušování těchto psů, a také hodnocení kvalit psa v dospělosti přímo ve výkonu práce. Na této problematice se stále pracuje a vyvíjí se dále

kupředu. Zatím nemáme dostatek výsledků k zhodnocení, jak dobře se psi umístily při přezkušování v dospělém věku. V tomto směru hodlám pokračovat a dále zjišťovat potřebné údaje do své diplomové práce.

6. Přehled použité literatury

Abrantes, R., 2000, Vývoj sociálního chování psů. 1. vyd. České budějovice: Dona. 88 s.SBN 80-86136-61-2

Abrantes, R. Řeč psů 1999, Encyklopedie psiho chování, 1.vydání. České Budějovice: Dona. 1999. 230 s. ISBN 80-86136-56-6.

Borg, J., Netto, W.J. Planta, D.J.U., 2005 Behavioural testing of dogs in animal shelters to predict problem behaviour, Applied Animal Behaviour Science,32(2), 237-251

Brade W., 2003 Canine domestication and genetics of behavior-newer results, Praktische tierarzt 84 (11)

Budiansky, S., Pravda o psech : Z ang. The truth about dogs. 2002 Praha : Viking, 207 s ISBN 80-7249-1105.

Campbell, W.E., 1972. A behavior test for puppy selection. Modern Veterinary Practice

Cambell, W.E., 1975 Behavior Problems in Dog, 3rd edition, Grant press, ISBN 0-9668 705-0-6

Coren, S. Co má pes na jazyku, 2001, Euromedia Group 304 s ISBN 80-242-0506-8

Coren, S. Inteligence psů. Práh 2007, 2., rozš. vyd , 319 s ISBN 978-80-7252-186-9

CZ-Pes : pro přezkušování služebních psů v Policii ČR, Čl. 4 Zásady přezkušování štěňat [online]. 2009 [cit. 2010-03-08]. Zkušební řád policie ČR. Dostupné z WWW: <cz-pes.cz/zkusebni-rad-policie-cr.php>

Dorey N. R., Nicole R., Udell, Monique A. R., Wynne, Clive D. L.. 2009, When do domestic dogs, *Canis familiaris*, start to understand human pointing? The role of ontogeny in the development of interspecies communication Animal Behaviour Science 79, (1), 27-41.

Duet, K.F., Duet, G., 1995, The business security K-9 Selection and Training, ISBN 0-87605-439-4

Gazzano, A., Mariti C., Notari L. ,2008 Applied Animal Behaviour Science 110 (3), 294-304

Gregor, M., Historie a tradice. Ředitelství služby pořádkové policie PP ČR odbor služební kynologie a hipologie [online]. 2010, [cit. 2010-01-20]. Dostupný z WWW: <policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-297714.aspx>

- Hartl, K.**, 1979, *Výchova a výcvik psa. Naše vojsko-Praha*. 210s ISBN 28-064-79
- Haupt K.**, 2005, *Domestic animal behavior*, Blackwell publishing, 4-ed., 267 s ISBN 13: 978-0-8138-0334-0
- Hyby E.F., Rooney N.J., Bradshaw JWS.**, 2004 *Dog training methods: use, effectiveness and interaction with behaviour and welfare*, *Animal welfare* 13 (1)
- Jones, A.C., Gosling, S.D.**, 2005, *Temperament and Personality in Dogs (Canis Familiaris): a Review and Evaluation of Past Research*. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 95, 1-53.
- King T., Hemsorth PH., Aleman GJ.**, 2003, *Far of novel and startling stimuli in domestic dogs*, *Applied animal behaviour science* 82 (1)
- Končel, R.** Porovnání výsledků testů štěňat ve 49, 120 a 180 dnech s výsledky dvou mladých psů u policie ČR. Praha, 2007. 28 s. *Bakalářská práce*. *Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů*.
- Lindsay, S.R.**, 2005, *Handbook of Applied Dog Behavior and Training. Volume Three. Procedures and Protocols*. Blackwell Publishing, 770s ISBN 0-8138-0754-9
- Lindsay, S.R.**, 2001, *Etiology Assessment of Behavior Problem*
- Lorenz, K.** *Život se psem není po psa*, 1997, 1. vyd. Praha: Granit. 128s ISBN 80-85805-57-X
- Mikulica, V.** *Poznej svého psa*. 1985, Praha. *Státní zemědělské nakladatelství*. 272. s. 07 – 015 – 8504/55.
- Pfaffenberger, J., Scott, J.P.**, 1976 *Guide dog for blind: Their selection, development and training*, Oxford, NY
- Pázmány, P.**, 2003 *Dogs living in human environment: Communication and social leasing*, *Animal behavior science*.
- Pongracz P., Molosi A., Kubinyi E., Topal J., Csanyi V.**, 2003 *Interaction between individual experience and social leasing in dogs*, *Animal behavior science*, 3
- Plesanka, J.**, *Prozatimní učebnice o výchově a výcviku služebního psa*. *Kynologická literatura* [online] 1971, [cit. 2010-02-12]. Dostupný z WWW: <cz-pes.cz/literatura-ucebnice-stene.php>
- Ruefenacht, S., Gebhardt-Henrich, S., Myiake T., Gaillard C.**, 2002. *A Behaviour Test on German Shepherd Dogs: Heritability of Seven Different Traits*. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 79, 113-132.

- Scott, J. P.; Fullert, J. L.** 1974 Genetics and the Social Behaviour of the Dog. University of Chicago Press, Chicago press, ISBN 0-226-74338-1
- Serpell, J. A.**, 1983, The personality of the dog and its influence on the pet-owner bond. In: A.H. Katcher, A.M.E. Beck (Eds., New perspectives on our lives with companion animals, University of Pensilvania Press, Philadelphia, pp. 57-65
- Serpell, J. A.**, 1995, The domestic dog. Cambridge University Press. .ISBN 0 521 42537 9
- Sforzini, E., Michelazz M., Spada E., Ricci, C., Carenzi, C., Milani S., Verga M.**, 2009 Evaluation of young and adult dogs' reactivity Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research, 2(3), 90-91.
- Svartberg, K.**, 2005, A comparsion of behaviour test and in everyday life: evidence of free consistent blodness-related personality traias in dogs, Applied animal behaviour science, 91 (1-2)
- Svobodová, I., Pinc, L., Vápeník, P. Bartoš, L.**, 2008 Testing German shepherd puppies to assess their chances of certification, Appl. Anim. Behav. Sci., 113, 139-149.
- Svobodová I.** ,2008, Behaviorální kritéria úspěšné selekce štěňat německého ovčáka v sedmi týdnech života pro služební pracovní upotřebitelnost v dospělosti. Praha, 59 s. Dizertační práce. Česká zemědělská univerzita v Praze.
- Svobodová, I.; Pinc, L.; Vapeník, P.; Bartoš, L.** 2006 Testing German Shepherd puppies to assess their chances of certificacion, Joint Eastand West Central Europe ISAE Regional meeting, Institute for Animal Welfare and, Animal Hustendry Celle. Germany
- Svobodová I, 2008 in Hart, B.L., Miller, M.F.**, 1985. Behavioral Profiles of Dog Breeds. J. Amer. Vet. Med. Ass. 55 186, 1175-1180 a Hart, B.L., Hart, L.A., 1985. Selecting Pet Dogs on the Basis of Cluster-Analysis of Breed Behavior Profiles and Gender. J. Amer. Vet. Med. Ass. 186, 1181-1185
- Svartberg, K., Forman , B.** 2002 Personality traits in the domestic dog (Canis familiaris), Applied Animal Behaviour Science, 79
- SVVP** [online]. 2000 [cit. 2010-03-06]. Středisko výcviku vodících psů. Dostupné z WWW: <http://www.vodicipsi.cz/index.htm>
- Wilson, E.; Sundgren, P. E.** 1998 Behaviour test for eight – week old puppies –

heritabilities of tested behaviour traits and its correspondence to later behaviour.

Applied Animal Behaviour Science, 58 (1)

Volhard, J; Wolhard, W. Choosing Your Puppy (PAT) : Volhard's Puppy Aptitude Testing [online]. 2007-2009 [cit. 2009-11-11]. Wolhard.com. Dostupné z WWW: <volhard.com/pages/pat.php>.

Foto obrázek 1-5, Churavá 2008